## *Debatanmeldelser*

# *Nutidens formidling af Danmarks historie?*

| Jeanette Varberg & Kurt Villads Jensen: *Historien om Danmark. Oldtid og middelalder,* Gads Forlag, København 2017, 408 s., 250 kr.

Danmark har en lang tradition for oversigter og sammenfatninger af landets historie skrevet af højt kvalificerede fagfolk på et flot fagligt niveau og tit båret af helhedssyn og hjulpet af grundig redaktion. Fra de senere år kan man bl.a. tænke på *Kjersgaards Danmarkshistorie*, Gyldendal og Politikens *Danmarkshistorie*, Jørgen Jensens bøger om *Danmarks Oldtid* og netudgaven Danmarkshistorien.dk.

Hver tids holdninger til historien afspejles i de forskellige fremstillinger. Det gælder selvfølgelig også den foreliggende, både hvad angår de emner, der tages op, og deres tolkning samt præsentationsformen. Denne nye danmarkshistorie vinder i høj grad ved at have fokus på overordnede emner og for forhistoriens vedkommende mindre på genstandsbeskrivelser end i mange af de ældre fremstillinger, ved inddragelse af mange nye forskningsresultater, ved sin korte form og livlige sprog samt sin store vægt på billeder.

Bogen rejser imidlertid det overordnede spørgsmål, om det er ansvarligt at udgive en bog beregnet til almene læsere med så mange faglige problemer og sjuskefejl, som det er tilfældet her, selv om den måske kan være med til at vække en historieinteresse blandt folk, der ikke på forhånd interesserer sig for emnet – og det er udgangspunktet for vor anmeldelse.

Værket er en fællesudgivelse mellem Danmarks Radio og Gads Forlag, og det udspringer af den stort anlagte TV-serie om Danmarks historie, hvis første afsnit blev vist i begyndelsen af 2017. Dette forklarer bl.a., hvorfor skuespilleren Lars Mikkelsen, som var fortæller i serien, har skrevet forordet.

Bogens seks kapitler følger på traditionel vis „aldrene": stenalder, bronzealder, jernalder, vikingetid, tidlig middelalder og senmiddelalder. Jeanette Varberg er forfatter på de fire første, og Kurt Villads Jensen på de to sidste. Grundteksten suppleres med faktasider, der uddyber temaer. Sproget er friskt og stort set frit for fagterminologi. Billed-

siden er tilrettelagt med normalt mindst en flot illustration pr. opslag. Det er hovedsageligt farvefotos samt nogle kort. Indholdsfortegnelsen har ingen underafsnit, som der naturligvis er mange af i bogen. Men heldigvis er der et grundigt register, som både omfatter stednavne, personnavne og vigtige emner. Sidetal for de konkrete punkter, som kritiseres nedenfor, kan findes her.

*Stenalder, bronzealder og jernalder (ved Søren H. Andersen)*

En af den forhistoriske arkæologis store potentialer er, at faget omhandler umådeligt lange tidsafsnit, hvilket gør det lettere for os i dag at beskrive både ændringer og konstanter i kultur-, samfunds- og erhvervsforløb – forhold, som ikke, eller kun meget vanskeligt, kan vurderes i et kortere tidsperspektiv. Denne interessante og vigtige måde at fremlægge oldtidshistorien på har forfatteren ikke benyttet sig af; især savnes det i stenalderkapitlet – vor længste oldtidsperiode, som dækker 11.000-12.000 år, henholdsvis jæger/fisker- og bondestenalderen.

Da bogen udtrykkelig hedder *Historien om Danmark*, undrer det, at hele otte sider bruges til en gennemgang af vore allertidligste forfædre – altså mennesketyper og begivenheder, som ligger mange tusinder, ja millioner af år, før der dukkede mennesker op på vore kanter i Nordeuropa. Det er udmærket at opridse denne baggrund, men det kunne være gjort på en mere overskuelig måde i form af en planche – hvorved der også ville være sparet plads til andre emner. I dette kapitel kunne der også godt have været lagt mere vægt på de kulturhistoriske nybrud af samfundsmæssig, rituel og teknologisk art igennem de lange tidsrum.

Valg og vægtning af emner er selvfølgelig forfatterens ret, men anmelderen er ikke altid enig i de foreliggende valg. Stenalderen er en meget underprioriteret periode i *Historien om Danmark* og får kun ca. 60 sider. Den er så tidsmæssigt fjern og på mange måder uforståelig, men den må ikke overses. Afsnittet om ældre stenalder giver læseren det indtryk, at perioden er karakteriseret af en stillestående uforandrethed. Det er forkert; tværtimod kan vi se, at der i tidens løb dukker en række interessante nyheder op: Hunden, fiskekrogen, rusen, øksen, bue og pil, stammebåden og sidst, men ikke mindst de første lerkar – omkring 4700 f.Kr. Hertil kommer dynamiske ændringer af territorier, bebyggelser og erhverv. Og hvor stor var befolkningen, hvor mange mennesker boede der på bopladserne, hvad var levetiden, og hvad med sygdom og ernæring?

Med hensyn til ældre stenalder savner jeg også flere oplysninger om naturens variationer igennem årtusinderne, og hvorledes det har påvirket datidens livsvilkår, erhvervs- og boligform, forestillingsverden

og samfundsstruktur. En af de vigtigste naturmæssige ændringer i ældre stenalder var den hurtige og voldsomme stigning af havets vandstand, som medførte den opdeling i landsdele og regioner, der fik afgørende betydning og dannede grundlaget for den regionale kulturudvikling, vi kan spore igennem oldtiden og helt frem til vore dage. Jylland fik sine kontakter og påvirkninger fra Kontinentet, mens Østdanmark blev mere knyttet til østlige og sydøstlige egne. Denne opdeling i regioner er vigtig for forståelsen af kulturudviklingen i vort land gennem hele historien.

Det er en grov forsimpling at beskrive fremkomsten af den ældste bondekultur som „en krukke korn". Det dementeres da også senere i teksten, hvor der står: „der er ingen sikre fund, som kan fortælle os, hvordan agerbruget blev indført". Trods mere end 150 års intensiv forskning og masser af nye fund om denne altafgørende kulturelle ændring brydes teorierne stadig mellem forskerne, og der er stadig ikke enighed om, hvorfor og hvorledes det foregik. Netop fordi der her er tale om en af vor histories allervigtigste ændringer – ikke blot i erhvervsmæssig, men også i samfundsmæssig og ideologisk henseende – burde dette tema være fremlagt mere detaljeret og nuanceret.

Afsnittet om yngre stenalder er fængslende, men der kunne godt være lagt mere vægt på den stigende lagdeling af samfundet. Hertil kommer de mange impulser fra centraleuropæiske metalbrugende kulturer. Ligeledes kunne der være en redegørelse for udviklingen af boligen/gården. De senere års arkæologiske virksomhed har givet megen ny viden herom og viser, at denne samfundsenhed gradvis bliver større i løbet af yngre stenalder, og i slutningen af perioden også rummer stald til husdyrene.

Bronzealderkapitlet er velskrevet og indeholder megen ny viden. Der gives et fint billede af datidens meget lagdelte høvdinge- og præstesamfund med en omfattende rituel sfære og komplicerede gravritualer og offerfund. I dette kapitel fremlægges en række nye og meget interessante forskningsresultater – først og fremmest eksemplificeret ved de moderne analyser af egekistegravenes individer for grundstoffet strontium. Undersøgelserne tyder på, at Egtvedpigen kom fra Sydvesttyskland, og at der har været en udveksling af kvinder mellem samfundets højeste lag i store dele af Europa. Men jeg mangler afgjort en redegørelse for bronzeteknologien og en diskussion af håndværkerens position i samfundet. Det er dog en helt ny og afgørende teknologi, som er med til at karakterisere perioden.

Jernalderkapitlet er efter min mening det bedste. Her gives der en god fremlægning af mange nye forskningsfremskridt – både hvad angår samfundsforholdene med den fortsat øgede sociale lagdeling og fremkomsten af tydelige magtcentre, måske fyrste- eller småkon-

gedømmer. Dette er især dokumenteret i Sønderjylland, hvor gravtyper, keramikformer og -dekoration samt grænseanlæg med volde og voldgrave tyder på tilstedeværelsen af mindst 7-8 sådanne afgrænsede magtområder. I denne sammenhæng savner man imidlertid en omtale af det allerældste Dannevirke, som er dateret til ca. år 500 e.Kr. Og selv om der detaljeret berettes om fremstillingen af jern, så er smeden glemt. Hvad var monstro hans status i samfundet? Jeg mener også, at der lægges for meget vægt på krig, vold og ufred. Godt nok peger periodens mange fund af våbenofre, grave med rigt våbenudstyr mm. i retning af ufred, men man må dog ikke glemme, at det trods alt og altid har været dagligdagen, som i det lange løb var basis for samfundet.

Især vedrørende stenalderen er der mangler, fejl og misvisende oplysninger. Mammut-steppen er irrelevant for Danmarks historie, da den er adskillige årtusinder ældre end de tidligste jægeres ankomst til landet. Det fremføres, at der ikke var fast arbejdsdeling mellem mænd og kvinder; men tværtimod viser både arkæologiske og etnologiske undersøgelser af jæger-samlerfolk rundt om på jorden, at disse samfund og deres erhvervsaktiviteter først og fremmest er struktureret efter køn og alder. Der er intet tegn på, at kvinder og mænd udførte de samme opgaver. Generelt er det sådan, at mænd gik på jagt, mens kvinder samlede føde og tog sig af husholdning og børn.

Det er rigtigt, at der er mange skeletter med spor af vold fra ældre stenalder. Men det er forkert, at tiden omkring jægerstenalderens slutning var særlig voldspræget. Skeletterne med disse traumer er med ganske få undtagelser mindst 1.000-1.500 år ældre end slutningen af perioden og har derfor intet med de første bønder at gøre. Og hvorfor får vi ikke et billede af yngre stenalders pragtarkitektur, en jættestue?

Desværre rummer kapitlerne også mange deciderede sjuskefejl: Doggerland/-banke har ikke noget med Jyske Rev at gøre. I forbindelse med et billede af stridsøkser oplyses, at de er fra stenalderens slutning, men de afbildede økser stammer fra begyndelsen af yngre stenalder. I introduktionsafsnittet om det ældste agerbrug vises en flintsegl, som tilhører slutningen af stenalderen eller tidlig ældre bronzealder. Billedet af det vigtige kobberfund fra Bygholm ved Horsens, der hører hjemme i den tidlige del af bondestenalderen, er placeret i begyndelsen af bronzealderen. Mykene ligger ikke i det nordlige Grækenland, men i landets sydlige eller midterste del. Betegnelsen hestevogn (forstået som transportmiddel) bruges flere steder forkert – i oldtiden og helt op til vore dage var trækdyrene normalt stude og okser. Mange steder i teksten bruges begrebet handel, som i en moderne læsers øjne giver en helt forkert association i forhold til de forhistoriske realiteter. Læseren tænker uvægerlig på penge, fortjeneste, overskud, mm., men dette ligger fjernt fra den forhistoriske virkelighed; langt

snarere burde der konsekvent være anvendt udtryk som udveksling eller gavebytning. Vedrørende „Varusslaget", så nævnes det ét sted, at slaget er omtalt af Tacitus, et andet sted af Cæsar - det sidste må være forkert, da han på det tidspunkt havde været død i godt 50 år!

Forfatterens sprog er meget levende, men hun rives jævnligt selv med, så teksten bliver klichéagtig og tenderer mod det banale med udtryk som f.eks. vore „smarte" forfædre, „gletsjerne vil kravle frem over landet", det nye metal „kickstartede" et handelssystem, bronzealdergravene er „ormehuller i tiden".

Trods de mange kritiske bemærkninger skal forfatteren roses for sin engagerede tekst og for fremlægning af mange nye forskningsresultater, og som helhed virker det, som om hun står på bedre faglig grund, når vi kommer frem i oldtiden, hvor teksten også har langt mere om dagligdagens liv end i stenalder- og bronzealderkapitlerne. Jernalderkapitlet er afgjort det bedste; her findes også en fin sammenkædning af det danske område og den romerske (europæiske) baggrund.

*Vikingetid, tidlig middelalder og senmiddelalder (ved Else Roesdahl)*

Vikingetiden er populær og har fået 63 sider, selv om perioden kun omfatter 250-300 år – i denne bog tiden ca. 750-1050. Vi får en godt struktureret oversigt over nogle vigtige sider af perioden og med fokus på ekspansionen ud i verden ud fra en overvejende skandinavisk vinkel.

Valget af de ekspansionsområder, som behandles, forekommer imidlertid skævt i en danmarkshistorie. Således får opdagelsen og bebyggelsen af nye lande i Nordatlanten god plads, selv om næppe nogen dansker tog del i bebyggelsen af Grønland og rejserne til Nordamerika, og højst nogle få i bebyggelsen af Island og Færøerne. Dér var især nordmænd aktive, i Island med tilskud fra De Britiske Øer. Bogen fortæller imidlertid, at de første indvandrere i Island primært kom fra Norge og Danmark. Det sidste ville være en sensation, og måske som støtte herfor redegøres der specifikt for en kvindegrav i Island (fra Litlu Ketilstaðir, hvilket ikke oplyses), hvor vi med referencer til naturvidenskab får at vide (i modstrid med publikationen af graven fra 2015), at hun som lille barn har levet i Danmark, og at også tekstilernes væveteknik tyder på dansk oprindelse. Østover var især svenskere aktive, men danskere tog også del, og i dette afsnit er omfanget mere balanceret. Desværre er der næsten intet om bosættelserne i Normandiet, hvor danskere spillede en afgørende rolle, og som fik varig betydning. Andre områder, bl.a. Irland, optræder også kun sporadisk. Der er til gengæld, og med rette, relativt meget om vikingerne i England, men også fejl, bl.a. på kapitlets allerførste side, i referatet

af den berømte oplysning i *Den Angelsaksiske Krønike* om vikingernes plyndring af Lindisfarne Kloster år 793 – men her står intet om, at de „trampede på helgeners knogler" eller „spredte blod over kirkens hvide vægge".

Også balancen mellem „ude" og „hjemme" forekommer skæv. I perioden gennemgik Danmark (og de andre nordiske lande) en voldsom udvikling, men herom er der ikke meget, trods megen viden indsamlet gennem det sidste halve århundrede, og Skåne er næsten glemt. Samfundsstruktur, landsbyer, landbrug og levevilkår behandles knap; skibe, som både er forudsætningen for vikingetidens ekspansion og fjernhandel samt ikoner for perioden, omtales sporadisk; den førkristne religion og religionsskiftet klares på et par sider med store billeder. Både byer og markante anlæg som Jellingmonumenterne, ringborgene og Danevirke er dog omtalt – selv om Slagelse af uransagelige grunde fremhæves blandt de nye byer fra 1000-årenes begyndelse. Beskrivelsen af Jelling er upræcis, og der løbes sur i antallet af identificerede ringborge.

Kapitlet slutter med Svend Estridsen, konge 1047-74/76, selv om vikingetiden i henhold til bogen slutter ca. 1050. Næsten al plads bruges på nogle korte krigstogter mod Vilhelm Erobreren i England, mens der kun bliver nogle linjer til den omfattende indre udvikling i Danmark, både kirkeligt og hvad angår byer, mønter, kunst med videre. Og det er forkert, hvad der står i det allersidste afsnit om vikingetiden, at piraternes og lejesoldaternes æra nu var definitivt ovre. Den slags var jævnlig i gang også i middelalderen og senere.

Kapitlet har adskillige realfejl, smuttere og usikre forhold fremstillet som fakta. Eksempelvis er der ikke fundet guldsmykker på ringborgen Nonnebakken i Odense. De er af sølv. Jellingstenen kan ikke dateres til år 965. Det var ikke abodritterfyrsten, men den polske, som antog kristendommen ca. samtidig med Harald Blåtand. Det var ikke „værnepligtige soldater", som var med til at plyndre og erobre England omkring år 1000. Man får intet at vide om størrelsen på de mange flotte genstandsfund, som afbildes, eller at adskillige billeder af begivenheder og personer er meget yngre end det, der illustreres. F.eks. er Tamdruppladerne med Harald Blåtands dåb ca. 250 år yngre end begivenheden, og et maleri med vikingernes ankomst til Island angives malet af en Oscar Arnold Wergel – efternavnet må være en fejlskrivning for Wergeland; han døde i 1910. Kapitlet et velskrevet, livligt og let læst, men læseren får et på mange måder skævt indtryk af Danmarks vikingetid. Her er heller ikke meget nyt eller nye vinkler.

Middelalderens to kapitler (s. 244-399) er som nævnt skrevet af historikeren Kurt Villads Jensen. De betegnes henholdsvis tidlig middelalder og senmiddelalder, der skiller ved år 1350 og ender omkring Re-

formationen i 1536. Tidlig middelalder varer altså usædvanlig længe i denne bog. Tidsrummet angives at begynde omkring år 1050 og indledes med korte overvejelser om middelalderens definition og dynamik, bl.a. nogle udsagn, som direkte strider imod, hvad der står i de foregående kapitler, f.eks. at det var i middelalderen, at Danmark blev et rige. Først med Knud den Hellige (konge 1080-86) går „historien" i gang, for de første årtier indgår jo i Varbergs vikingetid. I princippet følger kapitlerne en kronologisk fremadskridende linje baseret på politiske forhold og kongerækken, med indskud af større eller mindre afsnit eller faktabokse. Disse har tit et utraditionelt indhold, ofte af kulturhistorisk art, og generelt har kapitlerne stor vægt på internationale vinkler. Læseren opdager dog hurtigt, at forfatteren ikke er fortrolig med middelalderens arkæologi og billedverden. F.eks. er der næsten intet om skibe, borge, gårde, dagligliv, teknologi, osv., eller om kirkebyggeri, klostre, kalkmalerier, granitskulptur osv. – selv om bogens bagsidetekst lover både kirker og kunst.

Kapitlet om tidlig middelalder fremtræder generelt noget hulter til bulter. Det er svært at finde en tråd, der er adskillige realfejl, og danske korstog i Østersøområdet spiller en bærende rolle, selv om dette er overordentlig omdiskuteret og af de fleste middelalderhistorikere opfattes som forkert.

Togterne i Østersøområdet ses normalt som udslag af sikkerheds- og magtpolitik. Det gælder ikke mindst 1100-tallets danske vendertogter, som især er beskrevet i Saxos værk fra omkring år 1200. Han beretter også, at der forud havde været omfattende vendiske hærgninger i Danmark, hvilket betvivles i bogen. Imidlertid støttes det af en række veldaterede arkæologiske fund, bl.a. voldsomt ødelagte borge på Langeland og undersøiske skibsspærringer; de nævnes ikke. Det undrer også at se Erik Ejegods og dronning Bodils pilgrimsfærd til Det Hellige Land omkring år 1100 forvandlet til et korstog „med de frygtede danske langskibe pakket med korsfarere". Det må være en fejlhuskning, idet skriftlige kilder beretter, at det kongelige ægtepar med følge drog over land gennem Rusland, og at kejseren i Byzans gav dem skibe til sidste del af rejsen.

Anmelderen finder også, at der hele vejen gennem de to middelalderkapitler er vigtige forhold, som næsten ikke omtales, andet af mindre betydning, der får rigelig plads, udsagn, som ikke følges til dørs, og diverse fejl og smuttere. Nogle eksempler på stort og småt:

Danmarks problemer med Tyskland i 1100-tallet, hvor riget var ved at gå under, omtales knap, mens prinsesse Ingeborgs mislykkede ægteskab med Philip August af Frankrig får et par sider. Knud 6. finder ikke megen nåde i bogen, selv om hans kongetid (1182-1202) var vidne til nogle af Danmarks største udenrigspolitiske succeser og en usæd-

vanlig blomstrende økonomi og kultur. Og det er overordentlig tvivlsomt, om drivkraften for historieskrivningen i slutningen af 1100-tallet (Saxo m.fl.) var usikkerhed på fremtiden, som det siges – snarere var det stolthed over en glorværdig fortid, stor optimisme for fremtiden samt promovering af Absalon og den kongeslægt, han støttede. Valdemar den Stores grav og mindeindskriften på gravens blyplade omtales ét sted, mens et i øvrigt ringe foto af blypladen vises 15 sider senere uden kontekst og med et andet referat af indskriften og uden at oplyse, at blypladen er beskrevet på begge sider med lidt forskellig tekst.

Man forvirres også over oplysningen om, at dronning Berengarias/Bengerds hovedskal i graven i Ringsted Kirke skulle være erstattet med en kampesten, for hendes smukke kranie kan i dag ses i kirken, og bogen afbilder hendes fletning. Oplysningen om, at det i 1340, efter otte kongeløse år, blev aftalt, at Valdemar (Atterdag) skulle promoveres som konge, efterlader det vigtige spørgsmål: Hvem aftalte dette? Og hvad blev der siden af det Dannebrog, som skulle være faldet ned fra himlen i Estland i 1219, og som kong Hans mistede ved nederlaget til ditmarskerne i år 1500, og som derpå blev hængt op i Meldorf Kirke?

Oprøret mod Christian 2. og hans fordrivelse i 1523 forklares urimelig forenklet med Blodbadet i Stockholm. Der er total navneforvirring omkring slaget ved Øksnebjerg i 1535, hvor den svenske konge Gustav Vasa omtales som både ærkebisp og støtte for Christian 2. Bogens slutafsnit hedder 'Mørket' og giver et vue over middelalderens fortræffeligheder og – ifølge forfatteren – det mørke, som sænkede sig med Reformationen. De sidste linjer lyder: 'Fremover lyste kun heksebål og skæret fra brændende byer i mørket'. Hvor er dog Renæssancen og meget andet blevet af?

Faktaboksene belyser mange interessante emner, bl.a. prostitution, optikere, gilder og befolkningstal, men somme tider er pointen uklar, og man undres over relevansen. Der er også en del fejl, f.eks. er den kvinde i Roskilde Domkirke, hvis kranierumfang diskuteres, ikke Svend Estridsens mor, som man engang mente, og Jyske Lov har aldrig været gældende i Holsten. Det principielt nyttige opslag om Hansaen har et flot kort, men det forvirrer, at bynavne tit er de gamle tyske, f.eks. Reval for Tallinn, Dorpat for Tartu og Königsberg for Kaliningrad, og at en række byer er markeret som „Vigtigt hanseatisk kontor", bl.a. Tønsberg og København. For der var kun fire hansekontorer, som da også er opregnet i teksten: i Brügge, London, Bergen og Novgorod.

Billedvalget er tit ejendommeligt; billedredaktøren har svigtet fatalt. De to kapitler har 4 kort og 112 fotos, hvoraf 89 har motiv fra middelalderen, mens resten er fra forskellige yngre perioder. Men af

middelalderbillederne er kun 55 fra Danmark; resten er udenlandske, bl.a. er der adskillige med kirkeskulpturer fra Finland, selv om der er mindst lige så gode eksempler fra Danmark, og hvad skal dog en Madonnafigur fra Østrig? Man undres også over de mange skulpturer og malerier fra 1800-tallet. Samtidig savnes illustrationer, der normalt anses for vigtige og interessante i en danmarkshistorie som f.eks. en almindelig landsbykirke, Roskilde Domkirke, et romansk kalkmaleri (sådanne omtales kort, men opslagets billede viser et gotisk kalkmaleri), verdslig kunst, dragter, eksempler på tekniske nyheder som glaseret keramik, tegl og senmiddelalderens store skibe. I modsætning til i Varbergs afsnit får man dog tit at vide, hvornår nyere billeder eller skulpturer er skabt. Men den er gal med det ofte afbildede gamle kort over Kalundborg, der bruges som illustration af borgbyggeriet omkring år 1200, for borgen på billedet er den yngre borg fra 1300-tallet i byens østre ende; på kortet er nord nemlig nedad. Og hvad skal et helsidesfoto af et maleri fra midten af 1800-tallet af dronning Margretes fjende Albrecht af Mecklenburg, der blev svensk konge? Der findes en omtrent samtidig gravskulptur af ham i klosterkirken i Doberan.

Middelalderkapitlerne er livlige og har mange gode anslag. Men strukturen er vanskelig, forfatterens gamle kæpheste burde være tæmmet, og der er for lidt indsigt i arkæologi og kunst, for mange fejl og løse ender samt for mange problemer med billederne.

*Konklusion*

Efter at have læst bogen står vi tilbage med det klare indtryk, at begge forfattere har haft meget travlt. Måske har der også været uklare redaktionelle retningslinjer, og i alt fald har forlagsredaktionen været helt utilstrækkelig. Som det er fremgået, savner vi bl.a. en bedre gennemgående balance mellem Danmark og den generelle europæiske arkæologi/historie, et bedre fokus på dynamikken, og hvad der er nyt i de forskellige perioder, på samfundsmæssige forhold og dagligdagens liv. Vi savner også seriøst og systematisk arbejde med udvalg og placering af billeder og med billedtekster; billeder vægter jo meget i bogen. Nogle tidstavler, bl.a. en gammeldags kongerække, ville have hjulpet på overblikket og frigjort plads; det sidste gælder også gentagelserne – jævnligt gives samme oplysninger i både grundtekst, faktabokse og billedtekster. Og det burde tydeligt fremgå, når forfatteren selv fremsætter nye kontroversielle teorier. Fagfolk kan tit identificere sådant, men den almene læser lades i stikken. De forskellige kapitler kunne jo også være læst på forhånd af andre fagfolk som en form for fagfællebedømmelse. Så kunne mange fejl og skævheder være undgået. Det er mærkeligt, at det ikke er sket med denne prestigeudgivelse. Den fortjener ikke sin titel *Historien om Danmark* (i bestemt form).

Det findes meget bedre andetsteds. Den kunne evt. hedde *Historier om Danmark*, for en god historie kan have meget vide rammer.

Som danmarkshistorie er bogen efter vor mening på afveje. Det er ikke grundig og velinformeret formidling, og den stritter i mange retninger. Man må håbe på en ny udgave i stærkt revideret form, som også bør have en litteraturliste til hjælp for interesserede læsere.

Kort sagt: Denne danmarkshistorie er en let læst og underholdende bog med mange gode historier, mange flotte billeder og masser af fejl, mangler og skævheder. Skal den slags være nutidens formidling af Danmarks historie? Det mener vi ikke.

*Søren H. Andersen & Else Roesdahl*